

РЕШЕНИЕ НА СЪДА

10 юли 2003 година*

„Директива 93/53/ЕИО – Унищожаване на запаси от риба, заразена с вирусна хеморагична септицемия (VHS) и инфекциозна анемия по съомгите (ISA) – Обезщетение – Задължения на държавата-членка – Защита на основни права, по-специално на правото на собственост – Действителност на Директива 93/53”

По съединени дела C-20/00 и C-64/00

с предмет преюдициално запитване, отправено до Съда на основание член 234 ЕО от Court of Session (Шотландия) (Обединено кралство) в производството, висящо пред този съд между

Booker Aquaculture Ltd, действащо под търговското наименование Marine Harvest McConnell (C-20/00),

Hydro Seafood GSP Ltd (C-64/00)

и

The Scottish Ministers,

относно тълкуването на принципите на правото на Общността в областта на защитата на основни права, по-специално на правото на собственост, и относно действителността на Директива 93/53/ЕИО на Съвета от 24 юни 1993 г. за въвеждане на минималните мерки на Общността за борба с някои болести по рибите (ОВ L 175, стр. 23),

СЪДЪТ,

в състав: г-н G. C. Rodríguez Iglesias, председател, г-н J.-P. Puissochet, г-н R. Schintgen и г-н C. W. A. Timmermans (председатели на състав), г-н C. Gulmann, г-н D. A. O. Edward, г-н A. La Pergola, г-жа F. Macken (докладчик), г-жа N. Colneric, г-н S. von Bahr и г-н J. N. Cunha Rodrigues, съдии,

генерален адвокат: г-н J. Mischo,

секретар: г-н H. A. Rühl, главен администратор,

като взе предвид писмените становища, представени:

* Език на производството: английски.

- за Booker Aquaculture Ltd, от г-н P. S. Hodge, QC, и г-н J. Mure, advocate, упълномощени от Steedman Ramage, solicitors,
- за Hydro Seafood GSP Ltd, от г-н A. O'Neill, QC, и г-н E. Creally, advocate, упълномощени от McClure Naismith, solicitors,
- за The Scottish Ministers, от г-жа R. Magrill, в качеството на представител и от Lord Advocate C. Boyd, QC, подпомаган от г-н N. Paines, QC, и г-жа L. Dunlop, advocate,
- за правителството на Обединеното кралство, от г-жа R. Magrill, в качеството на представител, подпомагана от г-н N. Paines, QC,
- за френското правителство, от г-жа C. Vasak и г-жа K. Rispal-Bellanger, в качеството на представители,
- за италианското правителство, от г-н U. Leanza, в качеството на представител, подпомаган от г-жа F. Quadri, avvocato dello Stato,
- за нидерландското правителство, от г-н M. A. Fierstra, в качеството на представител,
- за норвежкото правителство, от г-жа M. Djupesland, в качеството на представител,
- за Съвета на Европейския съюз, от г-н J. Carbery, в качеството на представител,
- за Комисията на Европейските общности, от г-н G. Berscheid и г-н K. Fitch, в качеството на представители,

предвид доклада от съдебното заседание,

след като изслуша устните становища на Booker Aquaculture Ltd, за което се явяват г-н P. S. Hodge, QC, и г-н J. Mure, на Hydro Seafood GSP Ltd, за което се явяват г-н A. O'Neill, QC, и г-н E. Creally, на The Scottish Ministers, за които се явяват г-н N. Paines, QC, и г-жа L. Dunlop, на правителството на Обединеното кралство, за което се явява г-жа G. Amodeo, в качеството на представител, подпомагана от г-н N. Paines, QC, на италианското правителство, за което се явява г-жа F. Quadri, на Съвета, за който се явява г-н J. Carbery, и на Комисията, за която се явява г-н K. Fitch, в съдебното заседание от 15 май 2001 г.,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 20 септември 2001 г.,

постанови настоящото

Решение

1. С Определения от 11 януари 2000 г. (С-20/00) и от 18 февруари 2000 г. (С-64/00), получени в Съда на Европейските общности съответно на 24 януари и 28 февруари 2000 г., Court of Session (Шотландия) поставя по силата на член 234 ЕО преюдициални въпроси относно тълкуването на принципите на правото на Общността в областта на основни права, по-специално на правото на собственост, и относно действителността на Директива 93/53/ЕИО на Съвета от 24 юни 1993 г. за въвеждане на минималните мерки на Общността за борба с някои болести по рибите (ОВ L 175, стр. 23).

2. Тези въпроси възникват в рамките на искове, предявени съответно от Booker Aquaculture Ltd (наричано по-нататък „Booker”) и Hydro Seafood GSP Ltd (наричано по-нататък „Hydro Seafood”) срещу Scottish Ministers.

3. С Определение на Председателя на Съда от 10 май 2000 г., дело С-20/00 и дело С-64/00 са съединени за целите на писмената фаза на производството, на устната фаза на производството и на съдебното решение.

Правна уредба

Законодателство на Общността

Директива 91/67/ЕИО

4. Член 3, параграфи 1 и 3 от Директива 91/67/ЕИО на Съвета от 28 януари 1991 г. за ветеринарно-санитарните изисквания при пускането на пазара на аквакултури и продукти от тях (ОВ L 46, стр. 1), изменена с Директива 93/54/ЕИО на Съвета от 24 юни 1993 г. (ОВ 1993 L 175, стр. 34), постановяват:

„1. За пускането на пазара на аквакултури трябва да са изпълнени следните общи изисквания:

а) не трябва да показват клинични признаци на заболяване в деня на товаренето им;

б) не трябва да са предназначени за унищожаване или отстраняване на главата по схема за ликвидиране на заболяване, посочено в приложение А;

в) не трябва да пристигат от ферма, която е обект на забрана от ветеринарно-санитарен характер, и не трябва да са били в контакт с организми от такава ферма, и по-специално от ферми, които са били обект на мерки за контрол съгласно Директива 93/53/ЕИО (...)

(...)

3. Продуктите от аквакултури, пуснати на пазара за човешка консумация, трябва да произхождат от организми, които отговарят на изискванията, посочени в параграф 1, буква а).”

5. Член 2, параграфи 1, 2 и 3 от Директива 91/67, изменена, постановява:

„За целите на настоящата директива:

1. „Аквакултури“ означава жива риба, ракообразни или мекотели, които произхождат от ферми, включително тези от тяхната естествена среда, предназначени за отглеждане във ферми;

2. „продукти от аквакултури“ означава продукти, които произхождат от аквакултури, предназначени за отглеждане във ферма, като яйца и гамети, или за човешка консумация;

3. „продукти от аквакултури“ означава продукти, които произхождат от аквакултури, предназначени за отглеждане във ферма, като яйца и гамети, или за човешка консумация;”

6. Приложение А към Директива 91/67, изменена, озаглавено „Списък на болести и уязвими видове”, в колона 1 посочва определени болести и до тях, в колона 2, посочва видовете, които са уязвими от тях. Колона 1 от списък I от това приложение включва само една болест – инфекциозна анемия по съомгите (наричана по-нататък „ISA”), а в колона 2 посочва атлантическата съомга като уязвим вид. Вирусната хеморагична септицемия (наричана по-нататък „VHS”) е една от болестите в списък II от това приложение, а калкан е посочен в колона 2 от този списък като един от видовете, уязвими към тази болест.

7. Разграничаването между списъци I и II от това приложение и различието в лечението, предвидено за упоменатите в тях болести, се обосновава от факта, че болестите, посочени в списък I (наричани по-нататък „болестите от списък I”), не са ендемични за Общността, докато болестите, посочени в списък II (наричани по-нататък „болестите от списък II”), са ендемични в определени части от територията на Общността.

8. Член 5 от Директива 91/67, изменена, предвижда процедурата, която трябва да се спазва за получаване на одобрение на зона, част от територията на Общността, без една или няколко болести от списък II, наричана по-нататък „одобрена зона”). Член 6 от тази директива въвежда подобна процедура за стопанства, разположени в неодобрен зони (наричани по-нататък „одобрен стопанства”).

9. Критериите за одобряване на зона са дефинирани в приложение Б към Директива 91/67, изменена. приложение В към тази директива съдържа подобни разпоредби за одобряването на стопанства.

10. Член 7, параграф 1 от Директива 91/67, изменена, гласи:

„Пускането на пазара на жива риба, която принадлежи към уязвимите видове, посочени в приложение 1, колона 2 от списъци I и II, на нейните яйца или гамети е предмет на следните допълнителни гаранции:

а) при въвеждането им в одобрена зона те трябва съгласно член 11 да бъдат придружени от документ за придвижване в съответствие с образеца, даден в приложение Д, глава 1 или 2, който да удостоверява, че те пристигат от одобрена зона или от одобрена ферма; до получаване на резултата от преразглеждането, предвидено в член 28, допълнителните гаранции, които трябва да бъдат спазени за въвеждането в одобрена зона на риба, която идва от одобрена ферма, разположена в неодобрена зона, ще бъдат определени в съответствие с процедурата, предвидена в член 26; в очакване на това решение националните правила продължават да се прилагат в съответствие с общите разпоредби на Договора;

б) при въвеждането им във ферма, която въпреки че не е разположена в одобрена зона, изпълнява условията, посочени в приложение В, точка I, те трябва да бъдат съпроводени съгласно член 11 от документ за придвижване, който да отговаря на образеца, съдържащ се в приложение Д, глава 1 или 2, който удостоверява придвижването им съответно от одобрена зона или ферма с идентичен здравен статус като фермата на местоназначението.”

11 Съгласно член 9, параграф 1 от Директива 91/67, изменена:

„Пускането на пазара в одобрена зона на аквакултури и продукти от тях, предназначени за човешка консумация, които произхождат от неодобрена зона, е предмет на следните изисквания:

1. Рибата, предразположена към болестите, посочени в приложение А, колона 1 от списъци I и II, трябва да бъде подложена на отстраняване на главата и изкормване, преди да бъде изпратена.

Все пак до получаване на резултата от преразглеждането, предвидено в член 28 задължението за изкормване не се изисква, в случай че рибата идва от одобрена ферма в неодобрена зона. Дерогации от този принцип може да бъдат приети съгласно процедурата, предвидена в член 26.

В очакване на това решение националните правила продължават да се прилагат в съответствие с общите разпоредби на Договора.”

12. Разпоредбите на Директива 91/67, изменена, разкриват също, че изискването рибата да произхожда от одобрена зона или от одобрено стопанство, при необходимост да бъде пусната жива на пазара, се прилага спрямо видовете, уязвими към болестите от списък II, включително VHS, но не към болестите от списък I, а именно ISA. Видовете риба, уязвими към болестите от списък II, които не произхождат от одобрена зона, нито от одобрено стопанство, не могат да бъдат

допуснати в една одобрена зона, освен ако не бъдат заклани и изчистени преди доставката.

Решение 92/538/ЕИО

13. Зоните на Великобритания и Северна Ирландия са одобрени по отношение на инфекциозна некроза на хематопоеичната тъкан и VHS с Решение 92/538/ЕИО на Комисията от 9 ноември 1992 г. (ОВ L 347, стр. 67).

Директива 93/53.

14. Директива 93/53 се прилага спрямо болестите от Списъци I и II. В съображение 12-то посочване от нейния преамбюл се посочва: „(...) разпоредбите на Решение 90/424/ЕИО на Съвета от 26 юни 1990 г. относно разходите във ветеринарната област..., и по-специално член 5 от него, се прилага в случай на поява на една от болестите, посочени в приложение А към Директива 91/67/ЕИО”.

15. В член 3 от Директива 93/53 се изисква държавите-членки да регистрират стопанства, в които се отглежда или съхранява риба, уязвима към болестите от Списъци I и II. По силата на член 4 от тази директива, се изисква да правят задължително нотифициране за всеки случай на съмнение за наличието на такава болест.

16. В член 5 от същата директива се предвижда положението, в което има съмнение за инфекция на рибата с болест от списък I. Той изисква предприемане на различни мерки, включително официално преброяване на всички видове и категории риба, налагане на санитарен кордон около засегнатото стопанство, изхвърляне на мъртва риба или нейните отпадъци под контрола на официалната служба, използването на подходящи дезинфекционни средства на входовете и изходите на фермата и провеждане на епизоотично проучване.

17. Член 6 от Директива 93/53 гласи:

„Веднага след като бъде официално потвърдено наличието на болест по списък I, държавите-членки гарантират, че официалната служба ще нареди в допълнение към мерките, изброени в член 5, параграф 2, да бъдат приложени следните мерки:

а) в заразената рибовъдна ферма:

- всички риби трябва да бъдат незабавно извадени,

- в случая на ферми във вътрешността на страната, всички водни площи трябва да бъдат пресушени с цел почистване и дезинфекция,

- всички гамети и хайвер, мъртви риби и риби с клинични признаци на болестта се считат за материал с висока степен на риск и трябва да бъдат унищожени под контрола на официалната служба в съответствие с Директива 90/667/ЕИО¹,

- всички живи риби се убиват или унищожават под контрола на официалната служба в съответствие с Директива 90/667/ЕИО или в случая на риби, които са достигнали търговски размер и не показват признаци на болестта, се пристъпва към умъртвяването им под контрола на официалната служба с цел търговия или обработка за консумация от човека.

В последния случай официалната служба гарантира, че рибите се умъртвяват и изкормват незабавно, че тези операции се осъществяват в такива условия, които да предотвратят разпространението на патогенните микроорганизми, че отпадъците и вътрешностите на рибите се считат за материал с висока степен на риск, и че същите се предават за обработка с цел унищожаване на патогенните микроорганизми в съответствие с Директива 90/667/ЕИО, и че използваната вода е подложена на обработка, която да деактивира всички патогенни микроорганизми, които би могла да съдържа,

- след отстраняването на рибите, хайвера и гаметите водните площи, оборудването и всички материали трябва да бъдат почистени и дезинфекцирани колкото се може по-скоро, като се следват установените от официалната служба инструкции — по такъв начин, че да се елиминират всички рискове от разпространение или оцеляване на причинителите на болестта. Процедурата за почистване и дезинфекциране на заразена рибовъдна ферма трябва се определя в съответствие с процедурата, предвидена в член 19,

- всички субстанции, които биха могли да бъдат заразени, посочени в член 5, параграф 2, буква г), трябва да бъдат унищожени или обработени по такъв начин, че да гарантират унищожаването на всички налични патогенни микроорганизми,

- трябва да се проведе епизоотично проучване в съответствие с член 8, параграф 1 и да се приложат разпоредбите на член 8, параграф 4; това проучване трябва да включва вземането на проби за лабораторно изследване;

б) всички ферми, разположени във водосборния район или в крайбрежния участък, в който се намира заразена рибовъдна ферма, се подлагат на санитарни инспекции; ако тези инспекции разкрият наличие на положителни случаи, се прилагат мерките, предвидени в буква а) от настоящия параграф;

в) повторното зарибяване на рибовъдната ферма се разрешава от официалната служба след инспекция със задоволителен резултат по отношение на операциите за почистване и дезинфекциране и в края на периода, за който официалната служба счете, че е подходящ, за гарантиране унищожаването на патогенните

микроорганизми и на всички други възможни инфекции в същия водосборен район;

г) прилагането на мерките, определени в член 5, параграф 2, букви а), б), в) и г), изисква сътрудничеството с официалните служби на другите държави-членки, като официалните служби на тези държави-членки гарантират съответствие с мерките, определени в настоящия член.

Когато е необходимо, се предприемат и други допълнителни мерки в съответствие с процедурата, определена в член 19.

18. Член 9 от Директива 93/53 предвижда:

„1. Когато съществува съмнение за наличието на болест от списък II или наличието на такава болест бъде потвърдено в определена одобрена зона или в определена одобрена рибовъдна ферма, разположена в неодобрена зона, се провежда епизоотично проучване в съответствие с член 8. Държавите-членки, които искат да възстановят своя статус в съответствие с Директива 91/67/ЕИО, трябва да спазват разпоредбите на приложения Б и В към същата директива.

2. Ако епизоотичното проучване установи, че болестта е могла да бъде внесена от одобрена зона или от друга одобрена рибовъдна ферма или ако е могла да бъде прехвърлена към друга одобрена рибовъдна ферма в резултат на движението на риби, хайвер или гамети, на животни, превозни средства или лица, или по какъвто и да е друг начин, тези зони или ферми се считат за съмнителни и се прилагат съответните мерки.

3. Официалната служба може обаче да разреши отглеждането на риби, предназначени за умъртвяване, докато те достигат търговски размер.”

19. Разпоредбите на приложение Б към Директива 91/67, изменена, упоменати в член 9, параграф 1 от Директива 93/53, предвиждат, че одобрението на зона може да бъде възстановено, при условие че, по-специално цялата риба в заразените стопанства е заклана, а заболялата или заражена риба е унищожена.

20. Съгласно член 17 от Директива 93/53:

„Условията, регулиращи финансовото участие на Общността в мерките, свързани с прилагането на настоящата директива, са определени в Решение 90/424/ЕИО.”.

21. Член 20, параграф 2 от тази директива предвижда:

„Все пак от определената в параграф 1 дата държавите-членки могат, при спазване на общите правила на Договора, да поддържат или прилагат на своята територия по-стриктни разпоредби от определените в настоящата директива. Те информират Комисията за всяка такава мярка.”

Решение 90/424/ЕИО

22. Решение 90/424/ЕИО на Съвета от 26 юни 1990 г. относно разходите във ветеринарната област (ОВ L 224, стр. 19), предвижда, по-специално подробни финансови правила, които уреждат приноса на Общността при спешните мерки, които са необходими в случай на поява на болестите, посочени в неговия член 3, параграф 1 и при програмите за ликвидиране и мониторинг на определени болести, посочени в приложението към него. За всеки от тези случаи то предвижда финансовото участие на Общността в националните програми за обезщетение на земеделските стопани.

23. Списъкът с болести в член 3, параграф 1 от Решение 90/424 не включва никакви болести по рибите. Той обаче, както изрично предвижда член 5, параграф 2 от това решение, може да бъде допълнен, за да се включат болестите, които могат да бъдат предавани на рибите.

24. В допълнение, по силата на член 3, параграф 2 от Решение 90/424, държава-членка може да получи финансов принос от Общността при спешни мерки, които са необходими в случая на поява на болестите, посочени в параграф 1 от този член, само при условие, че незабавно приложените от нея мерки включват най-малко, по-специално бързо и адекватно обезщетение на земеделски стопани, които отглеждат жива стока.

25. Единствената болест по рибите, която се упоменава в списъка от приложението към Решение 90/424 е инфекциозната хематопоеична некроза, която е добавена към този списък с Решение 94/370/ЕО на Съвета от 21 юни 1994 г. (ОВ L 168, стр. 31).

Национално законодателство

26. Директива 91/67 е транспонирана в Обединеното кралство от „Fish Health Regulations 1992” (Statutory Instrument 1992 г., № 3300)

27. Директива 93/53 е транспонирана в Обединеното кралство от „Diseases of Fish (Control) Regulations 1994” (Statutory Instrument 1994 г., № 1447). Наредби 4 и 5 от последните въвеждат минималните мерки на Общността за борба с болестите от списък I. Те дават правомощия на компетентния министър да приема решения, които налагат прилагането на мерките, предписани от Директива 93/53.

28. Към момента на приемане на Diseases of Fish (Control) Regulations 1994, не са наблюдавани никакви клинични или други прояви на болестите от списък II в Обединеното кралство, което следователно, дава на същото статус на одобрена зона. Тази държава-членка решава, че появата на такива болести изисква прилагането на същите мерки, каквито Общността е предвидила за болестите от списък I.

29. Наредба № 7 от Diseases of Fish (Control) Regulations 1994 следователно задължава компетентния министър да приема решения, с които се налагат същите мерки по отношение на болестите от списък II като тези, предназначени за борба с болестите от списък I. Мерките, които министърът е длъжен да приеме с решение в случай на потвърдена епидемия от VHS в одобрена зона по този начин включват:

„iii) унищожаване на всички яйца, гамети, мъртва риба, и риба с клинични признаци на болест под надзора на министъра и в съответствие с разпоредбите на Директива 90/667/ЕИО;

iv) aa) убиване и унищожаване на цялата жива риба под надзора на министъра и в съответствие с разпоредбите на Директива 90/667/ЕИО; или

бб) отстраняване на главата на цялата жива риба, за продажба или за обработка за консумация от човека под надзора на министъра, но само ако рибата е достигнала търговски размер и няма клинични признаци на болест”.

Факти по главното производство и преюдициалните въпроси

Дело C-20/00.

30. McConnell Salmon Limited (наричано по-нататък „MSL”) е придобито от Booker през 1995 г. и 1996 г. MSL сключва договор за наем на стопанство за калкан на остров Isle of Gigha (Обединено кралство) през 1993 г. В същото време то закупува запаси от калкан от люпило 1991 г. и 1993 г. Впоследствие въвежда допълнителен калкан в стопанството от люпило 1994 г. По това време стопанството е разположено в одобрена зона в съответствие с Директива 91/67, изменена.

31 През м. август 1994 г. в това стопанство е потвърдена появата на VHS, а през м. септември 1994 г. Secretary of State for Scotland прави нотифициране (наричано по-нататък „Нотифицирането от 1994 г.”) на MSL в съответствие с Наредба № 7 от Diseases of Fish (Control) Regulations 1994.

32. Съгласно член 4 от Нотифицирането от 1994 г.:

„В съответствие с параграф 5 от настоящото цялата риба трябва да бъде умъртвена и трупове на животните трябва да бъдат унищожени в съответствие с разпоредбите на Директива 90/667/ЕИО на Съвета, при условие че трупове или остатъците на тези риби бъдат изхвърлени по начин или на място, предварително одобрено от Secretary of State.”

33. Член 5 от Нотифицирането от 1994 г. предвижда:

„Всички риби, които към датата на това нотифициране са с търговски размер, могат да бъдат заклани за продажба или за обработка за консумация от човека, при условие че:

а) по мнението на инспектор нямат клинични признаци на болест;

б) предварително са изчистени;

в) отстраняване на главата, изчистването и подготовката за продажба или обработка за консумация от човека се извършва в съответствие с всяка правна норма по тези въпроси;

(...)”

34. Рибите от люпила 1993 г. и 1994 г., които не са достигнали търговски размер към датата на Нотифицирането от 1994 г. и трябва да бъдат умъртвени и унищожени в съответствие с член 4 от него. Рибите от люпила 1991 г., които към същия момент имат търговски размер, се заколват за продажба или за обработка за консумация от човека, в съответствие с член 5 от това нотифициране.

35. В следствие от тази поява на VHS, Решение 92/538 е изменено с Решение 94/817/ЕО на Комисията от 15 декември 1994 г. (ОВ L 337, стр. 88), за да се дефинират отново одобрените зони по отношение на VHS, включително „територията на Великобритания с изключение на остров Gigha”.

36. MSL иска обезщетение от Secretary of State за загубата, която твърди, че е понесъл като следствие от умъртвяването и унищожаването на рибата от люпила 1993 г. и 1994 г., и отстраняване на главата и принудителната ранна продажба на рибата от люпило 1991 г. През м. май 1996 г. Secretary of State уведомява ищеца в главното производство, че той смята, че ищецът няма законово право на обезщетение, и освен това, че би било неуместно да се направи плащане *ex gratia*, поради това, че правителството има установена политика на неплащане на обезщетение на тези, които са субекти на мерки за борба с болестите по рибите.

37. Booker завежда дело срещу Secretary of State, като иска съдебен преглед на Наредба № 7 от болестите от Diseases of Fish (Control) Regulations 1994 и на Решението за отказ на обезщетение, взето от Secretary of State през м. май 1996 г. На първа инстанция, Lord Ordinary от Court of Session (Шотландия) (Обединено кралство) решава, че Secretary of State е действал незаконосъобразно като не е предоставил нито законодателни, нито административни средства за изплащане на някакво обезщетение, докато заповедите за умъртвяване са направени в съответствие с тази наредба.

38. Secretary of State обжалва това решение. Scottish Ministers, които са правоприемници на Secretary of State, приемат неговата позиция по отношение на иска за обезщетение и поддържат жалбата.

39. Тъй като той приема становището, че решението на спора по главното производство зависи от тълкуването на правото на Общността, Court of Session

(Шотландия) решава да спре производството и да постави на Съда следните въпроси:

„1. Когато при изпълнение на задължение в съответствие с Директива 93/53/ЕИО да вземе мерки за борба с появата на някоя болест от списък II в одобрено стопанство или в одобрена зона, държава-членка предприема вътрешни мерки, прилагането на които включва унищожаване и умъртвяване на риба, трябва ли принципите на правото на Общността по отношение на защитата на основни права, по-специално на правото на собственост, да се тълкуват в смисъл, че налагат на държавата-членка задължението да предприеме мерки, които налагат изплащането на обезщетение:

а) на собственика на рибата, която е унищожена; и

б) на собственика на рибата, която се изисква да бъде незабавно заклана, като по този начин се налага незабавната продажба на тази риба от този собственик?

2. Ако държавата-членка трябва да предприеме такива мерки, по какви критерии за тълкуване националният съд определя дали предприетите мерки, са съвместими с основните права, по-специално с правото на собственост, които Съдът на Европейските общности гарантира и които произтичат по-специално от Европейската конвенция за правата на човека?

3. Тези критерии изискват ли по-специално тези мерки да правят разграничение между положението, при което появата на огнището на болестта е по вина на собственика на засегнатата риба и положението, при което собственикът няма вина?”

Дело C-64/00.

40. Hydro Seafood оперира няколко стопанства за съомга в Западна Шотландия. През 1998 г., тези стопанства са засегнати от поява на ISA. Съгласно Наредба № 5 от Diseases of Fish (Control) Regulations 1994, Secretary of State нотифицира Hydro Seafood за няколко постановления (наричани по-нататък „Постановленията от 1998 г.”) на за периода между м. май и м. юли 1998 г., с които се изисква унищожаването на неговите запаси от риба, която не е достигнала търговски размер, и продажбата на неговите запаси от риба, достигнала този размер.

41 Hydro Seafood изпълнява Постановленията от 1998 г. То обаче твърди, че освен загубата, която следва пряко от унищожаването и ранната продажба на неговите запаси от риба, то понася значителни допълнителни загуби от по-строгите практически мерки, наложени от Постановленията от 1998 г. Hydro Seafood следователно иска обезщетение от Secretary of State за загуби, които то изчислява на 14 милиона GBP. Последният отхвърля иска и отказва всякакво обезщетение.

42. През м. март 1999 г., Hydro Seafood завежда дело срещу Secretary of State с иск за съдебен преглед на това решение за отказ на обезщетение. След като наследяват Secretary of State, Scottish Ministers заемат същата позиция.

43. Тъй като спорът по главното производство повдига подобни, но не еднакви с поставените на Съда въпроси по дело C-20/00, Court of Session (Шотландия) решава да спре производството и да постави на Съда следните въпроси:

„1. Когато при изпълнение на задължение в съответствие с Директива 93/53/ЕИО да вземе мерки за борба с появата на някоя болест от списък II в одобрено стопанство или в одобрена зона, държава-членка предприема вътрешни мерки, прилагането на които включва унищожаване и умъртвяване на риба, трябва ли принципите на правото на Общността по отношение на защитата на основни права, по-специално на правото на собственост, да се тълкуват в смисъл, че налагат на държавата-членка задължението да предприеме мерки, които налагат изплащането на обезщетение:

а) на собственика на рибата, която е унищожена; и

б) на собственика на рибата, която се изисква да бъде незабавно заклана, като по този начин се налага незабавната продажба на тази риба от този собственик?

2. Ако държавата-членка трябва да предприеме такива мерки, по какви критерии за тълкуване националният съд определя дали предприетите мерки, са съвместими с основните права, по-специално с правото на собственост, които Съдът на Европейските общности гарантира и които произтичат по-специално от Европейската конвенция за правата на човека?

3. Тези критерии изискват ли по-специално тези мерки да правят разграничение между положението, при което появата на огнището на болестта е по вина на собственика на засегнатата риба и положението, при което собственикът няма вина?”

4. Директива 93/53/ЕИО незаконосъобразна ли е като нарушава основното право на собственост с неподвиждането на изплащане на обезщетение на а) собственика на рибата, която е унищожена и б) на собственика на рибата, за която се изисква да бъде незабавно заклана, като по този начин се налага незабавната продажба на тази риба от този собственик, при потвърдена поява на ISA?”

По първия и втория въпроси по дела C-20/00 и C-64/00 и по четвъртия въпрос по дело C-64/00.

44. Преди всичко трябва да се отбележи, че Директива 93/53 предвижда, че при стопанства, заразени с определени болести, държавите-членки трябва да предприемат, наред с други, следните мерки:

- по отношение на болестите от списък I, цялата риба с клинични признаци на болест, трябва да се разглежда като високо рисков материал и трябва да бъде унищожена под надзора на официалната служба. Цялата жива риба трябва да бъде умъртвена и унищожена под надзора на официалната служба, или в случай на риба, достигнала пазарен размер и без никакви клинични признаци на болест, да бъде заклана под надзора на официалната служба с оглед на нейната продажба или обработка за консумация от човека (член 6, алинея първа, буква а) от Директива 93/53);

- по отношение на болестите от списък II, възстановяването на одобрението на зоната в съответствие с Директива 91/67, изменена, подлежи на изпълнението на изискванията от приложение Б към тази директива, особено отстраняване на главата на всички риби в инфектираните стопанства и унищожаването на заболялата или заразената риба. Официалната служба, обаче може да разреши уговяването на рибата, предназначена за отстраняване на главата, до достигане на търговски размер (член 9 от Директива 93/53).

45. В този контекст, първите два въпроса, както по дело С-20/00, така и по дело С-64/00, а и четвърти въпрос по дело С-64/00, целят да установят, първо, дали Директива 93/53, доколкото тя налага минимални мерки за борба с болестите от списък I, е недействителна, защото нарушава основното право на собственост и, второ, дали мерките, които са предприети от държава-членка за борба с болестите от списък I и с болестите от списък II в изпълнение на тази директива, не са съвместими с това право, тъй като нито директивата, нито предприетите национални мерки не предвиждат предоставянето на обезщетение на засегнатите собственици.

Становища, представени на Съда

46. Всички заинтересовани страни, които са представили становища пред Съда, посочват, че основните права са неразделна част от общите принципи на правото на Общността. Освен това те посочват, че изискванията, които произтичат от защитата на основни права в правния ред на Общността, също обвързват държавите-членки при изпълнение на правната уредба на Общността, и че тези права включват правото на собственост, които са въплътени и в член 1 от Първия Протокол към Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи, подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“).

47. Booker и Hydro Seafood твърдят, че принципите на правото на Общността в областта на защитата на основни права, по-специално на правото на собственост, трябва да се тълкуват в смисъл, че изискват изплащане на обезщетение на собствениците на риба, която е унищожена чрез умъртвяване и чрез унищожаване или чрез отстраняване на главата при обстоятелства като тези в главното производство. В тази връзка те се позовават по-специално на съдебната практика на Европейския съд по правата на човека (дело Sportrong и Lönnroth/Швеция, Решение от 23 септември 1982 г., Серия A № 52, дело James и др./Обединено

кралство, Решение от 21 февруари 1986 г., Серия A № 98, и Pressos Compania Naviera SA и др./Белгия, Решение от 20 ноември 1995 г., Серия A № 332).

48. Според жалбоподателите в главното производство, съществуването и степента на правото на обезщетение са важни елементи в равновесието между общия интерес и личните права, за да гарантира защитата, предоставена от член 1 от Първия протокол към ЕКПЧ от експроприация и лишаване от използването на собственост, не е илюзорна или изцяло неефективна.

49. Те посочват, че не оспорват, че ограниченията, които са поставени при обстоятелствата в главното производство спрямо тяхното право на собственост, противоречат на цели от общ интерес, преследвани от Общността в контекста на общата организация на пазара на продукти от аквакултури. Обаче, при липсата на всякаква форма на обезщетение, те твърдят, че мерките, предприети от правителството на Обединеното кралство, представляват несъразмерна и прекалена намеса, която засяга самата същност на това право.

50. Booker и Hydro Seafood твърдят още, че доколкото то засяга основно право като правото на собственост, пълното отсъствие на обезщетение за лицата, които са засегнати от националните мерки за изпълнение на директива, представлява нарушение на принципа на пропорционалността.

51. Hydro Seafood твърди още, че не съществуват изключителни обстоятелства, които да могат да оправдаят абсолютния отказ то да бъде обезщетено за загубите, понесени като следствие от мерките, разглеждани в главното производство.

52. Scottish Ministers, правителството на Обединеното кралство, френското, италианското, нидерландското и норвежкото правителство, както и Съветът и Комисията твърдят, че напротив, първо, Съдът на Европейските общности никога не е поддържал, че общите принципи на правото на Общността изискват изплащането на обезщетение при обстоятелства като тези в главното производство и, второ, че такава липса на обезщетение е съвместима със съдебната практика на Европейския съд по правата на човека.

53. Scottish Ministers, нидерландското правителство и Комисията твърдят още, че загубите, понесени от жалбоподателите в главното производство, произтичат не толкова от предназначаването за унищожаване и отстраняване на главата, а по-скоро от появата на болести, спрямо които Общността трябва да предприеме мерки за борба.

54. Според френското, италианското, нидерландското и норвежкото правителство, както и според Съвета и Комисията, когато унищожаването и отстраняване на главата на риба са оправдани от цел от общ интерес на Общността и такива мерки не са дотолкова непропорционални по отношение на преследваната цел, че да се засегне самата същност на правото на собственост, те не изискват обезщетение.

55. По отношение на действителността на Директива 93/53, Hydro Seafood твърди, че, независимо дали тази директива не предвижда изрично система за обезщетение на земеделски стопани, засегнати от мерките, които налага, тя имплицитно предвижда такава система. Ако държавите-членки нямат нито правото, нито задължението да установят система за обезщетение на такива земеделски стопани, съответните разпоредби на упоменатата директива трябва да се приемат за незаконосъобразни.

56. Според италианското и нидерландското правителство, както и според Съвета и Комисията, фактът, че Директива 93/53 не съдържа разпоредба относно обезщетяването на земеделски стопани, не означава, че тя нарушава правото на собственост, и че така е опорочена от незаконосъобразност.

57. Нидерландското правителство твърди още, че, при отсъствието на разпоредби на Общността, които уреждат въпроса, принципът и формата на такова обезщетение са въпроси от правомощията на всяка държава-членка.

Съображения на Съда

58. С приемането на Директива 93/53, законодателят на Общността установява мерки за здравето на животните и превантивни мерки, които държавите-членки трябва да предприемат, за превенция и ликвидиране на определени болести по рибите на тяхна територия.

59. Преди всичко трябва да се отбележи, че право на обезщетение в полза на собствениците на риба, която е унищожена или заклана след изпълнението на такива мерки, не следва нито от схемата, нито от условията на Директива 93/53.

60. Вярно е, че член 17 от Директива 93/53 предвижда, че условията, които уреждат финансовия принос на Общността към мерките във връзка с прилагането на тази директива, са предвидени в Решение 90/424. Това решение предвижда финансово участие на Общността в полза на държави-членки, които по-специално са направили разходи по обезщетяване на собствениците на животни, които са заклани или унищожени в борбата с определени болести в рамките на спешна намеса или на програма за ликвидиране и мониторинг.

61. Обаче списъкът в член 3, параграф 1 от Решение 90/424, който посочва болестите, които са предмет на спешни мерки, не посочва никакви болести по рибите.

62. Освен това, по силата на член 3, параграф 2 от Решение 90/424, държава-членка може да получи финансов принос от Общността за предприемане на спешни мерки, в случай на поява на болестите, посочени в член 3, параграф 1, само при условие, че незабавно приложените от нея мерки включват, най-малкото, по-специално бързо и адекватно обезщетение на земеделски стопани. Следователно, само ако

държавата-членка реши да плати такова обезщетение и отговаря на тези изисквания, тя може да получи финансов принос от Общността.

63. Финансовата мярка на Общността, която предвижда член 24 от Решение 90/424 за ликвидирането и мониторинга на болести, може да се приложи само спрямо болестите, посочени в приложението към това решение. След влизането в сила на Решение 94/370 единствената болест по рибите в този списък е инфекциозна некроза на хематопоетичната тъкан.

64. Следователно, необходимо е да се определи дали при липса на обезщетение за засегнатите земеделски стопани Директива 93/53 е съвместима с основното право на собственост.

65. В тази връзка, съгласно установената съдебна практика, основните права представляват неразделна част от общите принципи на правото, спазването на които осигурява Съдът. За тази цел Съдът се вдъхновява от конституционните традиции, които са общи за държавите-членки, и от насоките, предоставени от международните договори за защита на правата на човека, по които сътрудничат една на друга държавите-членки или към които са се присъединили (вж., в този смисъл, Решение от 13 септември 1979 г. по дело 44/79 *Hauer Recueil*, стр. 3727, точка 15). ЕКПЧ има особена важност в това отношение (вж., по-специално Решение от 6 март 2001 г. по дело *P Connolly/Комисия, C-274/99, Recueil*, стр. I-1611, точка 37, и Решение от 22 октомври 2002 г. по дело *Roquette Frères C-94/00, Recueil*, стр. I-9011, точка 25).

66. Принципите, установени от тази съдебна практика, са потвърдени от преамбюла от Договора за ЕО и от член F, параграф 2 от Договора за Европейския съюз, (Решение от 15 декември 1995 г. по дело *Bosman C-415/93, Recueil*, стр. I-4921, точка 79). Сега те са установени в член 6, параграф 2 ЕС, по силата на който „Съюзът зачита основните права, гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (...) и които следват от конституционните традиции, които са общи за държавите-членки, като общи принципи на правото на Общността”.

67. Правото на собственост е едно от основните права, защитени от Съда (посоченото по-горе Решение по дело *Hauer*, точка 17).

68. Обаче, основните права не са абсолютни права, а трябва да се разглеждат по отношение на тяхната социална функция. Следователно, могат да се наложат ограничения на упражняването на тези права, по-специално в контекста на обща организация на пазарите, при условие че тези ограничения в действителност съответстват на целите от общ интерес, преследвани от Общността и не представляват, по отношение на преследваната цел, несъразмерна и прекалена намеса, която засяга самата същност на тези права (вж. Решение от 13 юли 1989 г. по дело 5/88 *Wachauf, Recueil*, стр. 2609, точка 18; Решение от 10 януари 1992 г. по

дело Kühn, C-177/90, Recueil, стр. I-35, точка 16, и Решение от 15 април 1997 г. по дело Irish Farmers Association и др., C-22/94 Recueil, стр. I-1809, точка 27).

69. Именно в светлината на тези критерии Съдът трябва да прецени съвместимостта на разглеждания в главното производство режим от изисквания, които произтичат от защитата на основното право на собственост.

70. Необходимо е, първо, да се идентифицират целите, преследвани от Директива 93/53 и, второ, да се определи дали, предвид тези цели, мерките за унищожаване и отстраняване на главата, предвидени от тази директива, представляват при липса на обезщетение на засегнатите собственици несъразмерна и прекалена намеса, която засяга самата същност на правото на собственост.

71. Разпоредбите на Директива 93/53 трябва да се разглеждат в контекста на предисторията на общата организация на пазара на животни и продукти от аквакултури, който е тясно свързан със структурната политика на Общността в тази област. Определени цели, преследвани в тази връзка, следват от Директива 91/67, изменена.

72. От целостта на Директива 91/67, изменена, следва, че политиката, прилагана от Общността, цели да допринесе за доизграждането на вътрешния пазар на животни и продукти от аквакултури, като избягва разпространението на заразни болести по рибата.

73. Тази директива следователно цели да постигне, в обхвата на рамката на насоките, предвидени в член 39 от Договора за ЕО (понастоящем, след изменение, член 33 ЕО), двойна цел, която от една страна да гарантира с доизграждането на вътрешния пазар рационалното развитие на аквакултурния сектор и повиши неговата производителност и, от друга да установи здравни правила в този сектор на нивото на Общността.

74. За постигане на тази двойна цел Директива 91/67, изменена, предвижда общи изисквания за пускането на пазара на животни от аквакултури, включително видове, уязвими към болестите от списъци I и II. Тя установява широк набор от правила, които се прилагат както спрямо одобряването на зони и стопанства, считани за цялостно или частично лишени от болестите от списък II, включително VHS, така и спрямо пускането на пазара на животни и продукти от аквакултури.

75. По отношение на болестите от списък II трябва да се отбележат членове 5 – 7 и 9 от Директива 91/67, изменена, както и приложение А към нея. Тъй като здравословното състояние на животните от аквакултури не е еднакво на цялата територия на Общността, тези разпоредби определят и уреждат одобрени зони и одобрени стопанства, които имат правото на специален статус по отношение на здравословното състояние на животните от аквакултури, с цел да се улесни пускането на пазара на риба от такива зони и стопанства.

76. По-специално, член 7 от Директива 91/67, изменена, предвижда възможността видовете риба, уязвима към болестите от списък II, да бъдат свободно превозвани живи и пускани на пазара на Общността, ако произхождат от одобрена зона или одобрено стопанство. С цел да се позволи такова пускане на пазара, тази директива дефинира условията и процедурата, които се прилагат за одобряването на зона или стопанство и за поддържането, суспендирането, възстановяването и отнемането на одобрението.

77. Именно в този контекст е приета Директива 93/53. Видно е от нейния преамбюл, че тя също има двойна функция. Първо, тя опосредства предприемането на мерки за борба с болест от списъци I или II веднага след съмнение за тяхното наличие в стопанство, така че да бъде приложено незабавното и ефективно действие веднага след потвърждаване на наличието на болестта. Второ, тъй като огнището на болестта може бързо да се разпространи и да стане епизоотично, като причинява смъртта на многобройни риби, както и смущения от мащаб, който сериозно да намали печалбата от аквакултури, тази директива иска да предотврати разпространението на болестта, по-специално чрез внимателен мониторинг на движенията на риби и продукти, които могат да разпространяват инфекцията.

78. Директива 93/53 следователно цели да допринася за доизграждането на вътрешния пазар на животни и продукти от аквакултури и представлява част от режим, предназначен да въведе минимални мерки на Общността за борба с определени болести по рибата. Следователно, мерките, които налага тази директива отговарят на преследваните от Общността цели от общ интерес.

79. Що се отнася до това дали, като се има предвид преследваната цел и при липса обезщетение, ограниченията спрямо правото на собственост, които произтичат от тези мерки, представляват несъразмерна и прекалена намеса, която засяга самата същност на правото на собственост, трябва да се отбележи, че тези мерки са неотложни и са предназначени да гарантират прилагането на ефективно действие веднага след потвърждение на наличието на болест и да премахват всякакъв риск от разпространение или оцеляване на патогена.

80. Освен това, упоменатите мерки не лишават собствениците от използването на стопанствата, а позволяват упоменатите собственици да продължат да извършват своите дейности в засегнатите стопанства.

81. В действителност незабавното унищожаване и отстраняване на главата на всички риби дава право на собствениците възможно най-бързо да зарибят засегнатите стопанства.

82. Тези мерки следователно позволяват възобновяване на превоза и пускане на пазара на Общността на видове жива риба, които са уязвими към болестите от списъци I и II, като всички заинтересовани страни, включително собствениците на рибни стопанства, могат да се възползват от тези последици.

83. На последно място, както самото Booker признава, дейността, която то осъществява като собственик на рибно стопанство, има търговски рискове. Както правилно поддържат Scottish Ministers, правителството на Обединеното кралство, нидерландското правителство и Комисията, жалбоподателите в главното производство могат да очакват, като земеделски стопани, възможната поява във всеки момент на болест по рибите, която да нанесе щети. Подобен риск е присъщ на дейността по отглеждане и продажба на жива стока и е следствие от естествено явление, както по отношение на болестите от списък I, така и на тези от списък II.

84. Що се отнася до степента на евентуалните щети, трябва да се отбележи, че рибите с клинични признаци на болест нямат никаква пазарна стойност. Що се отнася до рибата с търговски размер и с възможност да бъде продадена или обработена за консумация от човека, тъй като в момента на отстраняване на главата, не се забелязват никакви клинични признаци на болест, всякакви щети, евентуално понесени от земеделски стопани поради незабавното отстраняване на главата на тази риба произтича от неудачно избрания момент за продажба. Всъщност, поради риска от поява на клинични признаци на болест в бъдеще, не е възможно да се определи по-благоприятно време за продажба. Доколкото се засяга останалата риба, не е възможно да се установи дали тя също имат някаква пазарна стойност, поради риска от бъдеща поява на клинични признаци на болест.

85. Несъмнено законодателят на Общността може да счита, в контекста на своята широка дискреция в областта на земеделската политика (вж. Решение от 6 април 1995 г. по дело Flir и Verdegem, C-315/93, Recueil, стр. I-913, точка 26), че е уместно цялостно или частично обезщетение на собствениците на стопанства, в които животните бъдат унищожени или заклани. Независимо от това, съществуването в правото на Общността, на общ принцип, който изисква изплащането на обезщетение при всички обстоятелства, не може да се предположи от този факт.

86. От изложеното по-горе следва, че минималните мерки за незабавното унищожаване и отстраняване на главата, предвидени в Директива 93/53 за борба с болестите от списък I, не представляват при липса обезщетение на засегнатите собственици, несъразмерна и прекалена намеса, която засяга самата същност на правото на собственост.

87. Следователно, отговорът на четвъртия въпрос по дело C-64/00, трябва да бъде, че разглеждането на този въпрос не разкрива фактори, които да засегнат действителността на Директива 93/53 поради налаганите от нея минимални мерки за борба с болестите от списък I, без да предвижда обезщетение на собствениците, засегнати от тези мерки.

88. Що се отнася до прилагането на Директива 93/53 от държавите-членки, установена съдебна практика е (вж., по-специално упоменатото по-горе Решение по дело Wachauf, точка 19, и Решение от 24 март 1994 г. по дело Bostock, C-2/92, Recueil, стр. I-955, точка 16), че изискванията, които произтичат от защитата на

основните права в правния ред на Общността също обвързват държавите-членки, да спазват тези правила. Следователно, държавите-членки трябва да прилагат, доколкото е възможно, тези правила в съответствие с тези изисквания.

89. Обединеното кралство приема минималните мерки за борба с болестите от списък I, предвидени в Директива 93/53. То не се възползва от правото, предоставено на държавите-членки от член 9, параграф 3 от тази директива, което позволява утаяване на риби, заразени с болест от списък II, до достигане на търговски размер, но по отношение на болестите от списък II налага мерки, които са еквивалентни на тези, предвидени от упоменатата директива по отношение на болестите от списък I.

90. При обстоятелства като тези в главното производство, от една страна прилагането от държава-членка на задължителни мерки за борба с болестите от списък I, които са идентични на минималните мерки, които Общността налага за тези болести и не предвижда обезщетение, не представлява, предвид съображенията, посочени в точки 79 – 85 от настоящото решение, несъразмерна и прекалена намеса, засягаща самата същност на правото на собственост.

91. От друга страна, незабавното унищожаване и отстраняване на главата на риба в стопанство, заразено с болест от списък II, позволява възможно най-бързото възстановяване в държавата-членка на одобрението на зона, която се намира на територията на Общността, в която упоменатата болест не присъства. Такова възстановяване позволява видове жива риба, уязвими към тези болести, да бъдат свободно пуснати на пазара на Общността при най-ранната възможност и забраната в одобрена зона на пускането на пазара на тези видове жива риба, които не произхождат от одобрена зона или одобрено стопанство.

92. По същите съображения като упоменатите в точки 79 – 85 и 91 от това решение, при обстоятелства като тези в главното производство, прилагането от държава-членка на мерки за борба с болестите от списък II, които са сходни на минималните мерки, които Общността предвижда за борба с болестите от списък I и които не предвиждат обезщетение, съответства на целите от общ интерес, преследвани от Общността и не представляват несъразмерна и прекалена намеса, която засяга самата същност на правото на собственост.

93. Следователно, отговорът на първите два въпроса по дела C-20/00 и C-64/00, трябва да бъде, че мерките за незабавно унищожаване и отстраняване на главата на риба, предприети от държава-членка за борба с болестите в контекста на прилагането на Директива 93/53, които са съответно идентични и аналогични на минималните мерки, които Общността предвижда за борба с болестите от списък I и които не предвиждат обезщетение, при обстоятелства като тези в главното производство не са несъвместими с основното право на собственост.

По третия въпрос по дела C-20/00 и C-64/00

94. С третия въпрос по дела С-20/00 и С-64/00, препращащият съд пита дали определянето на съвместимостта с основното право на собственост на мерките, предприети от държава-членка за борба с болестите от списък I и от списък II в контекста на прилагането на Директива 93/53, може да варира в зависимост от това дали появата на болестта е по вина на собственика на риба.

95. Предвид отговорите на първия и на втория въпрос по дела С-20/00 и С-64/00, отговорът на третия въпрос по тези дела трябва да бъде, че при обстоятелства като тези в главното производство, фактът, че появата на болестта е по вина на собственика на риба няма отношение към съвместимостта с основното право на собственост на мерките, наложени от държава-членка за борба с болестите от списъци I и II в контекста на прилагането на Директива 93/53.

По съдебните разноски

96. Разходите, направени от правителството на Обединеното кралство, френското, италианското, нидерландското и норвежкото правителство, и от Съвета и Комисията, които са представили становища пред Съда, не подлежат на възстановяване. С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело има характер на инцидентен установителен иск в производството, висящо пред националния съд, последният следва да се произнесе по съдебните разноски.

По изложените съображения,

Съдът,

като се произнася по въпроса, поставен пред него от Court of Session (Шотландия) с Определения от 11 януари 2000 г. и 18 февруари 2000 г., реши:

1. Разглеждането на четвъртия въпрос по дело С-64/00 не разкрива фактори, които да засегнат действителността на Директива 93/53 на Съвета от 24 юни 1993 г. за въвеждане на минималните мерки на Общността за борба с някои болести по рибите поради налаганите от нея минимални мерки за борба с болестите от списък I от приложение А към Директива 91/67/ЕИО на Съвета от 28 януари 1991 г. за ветеринарно-санитарните изисквания при пускането на пазара на аквакултури и продукти от тях, без да предвижда обезщетение на собствениците, засегнати от тези мерки.

2. Мерките за незабавно унищожаване и отстраняване на главата на риба, предприети от държава-членка за борба с болестите от списъци I и II в контекста на прилагането на Директива 93/53, които са съответно идентични и аналогични на минималните мерки, които Общността предвижда за борба с болестите от списък I и които не предвиждат обезщетение, при обстоятелства като тези в главното производство не са несъвместими с основното право на собственост.

3. При обстоятелства като тези в главното производство, дали появата на болестта е по вина на собственика на риба няма отношение към съвместимостта с основното право на собственост на мерките, наложени от държава-членка за борба с болестите от списъци I и II в контекста на прилагането на Директива 93/53.

Подписи

Произнесено в открито съдебно заседание в Люксембург на 10 юли 2003 година.

Подписи